

เกวียนน้อย

บ้านใจดี ตำบลใจดี อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ

ประวัติความเป็นมาของเกวียน

เกวียน เป็นยานพาหนะชนิดหนึ่งที่มีล้อเลื่อน อายุเก่าแก่ที่สุดในโลกที่ยังมีใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน มี ๒ ล้อ เคลื่อนที่ไปโดยใช้วัวหรือควายเทียมลากไป โดยปกติใช้วัว หรือควาย จำนวน ๒ ตัว เกวียนใช้เป็นพาหนะ สำหรับการเดินทาง ตามตำนานกล่าวว่ามนุษย์รู้จักใช้ล้อมาก่อน ยุคประวัติศาสตร์ส่วนเกวียนที่เทียมสัตว์และ รถศึกมีปรากฏแน่ชัดในสมัยกรีกและโรมันในสมัยสุโขทัย ซึ่งถือว่าเป็นยุคต้นของไทย มีวรรณคดี พงศาวดาร หลายเรื่องที่กล่าวถึงเกวียน เช่นใน เรื่องพระร่วงส่งส่วยน้ำ คนไทยได้ใช้เกวียนบรรทุกส่วยไปบรรณาการขอมผู้มีอำนาจในสมัยหลัง ๆ สมุหเทศาภิบาลใช้"เกวียนด่าน" เดินทางจากอุบลราชธานี มายังกรุงเทพฯ โดยนำเกวียนคันหนึ่งมาแล้วเปลี่ยนนั่งคันใหม่ต่อกันเป็นทอด ๆ ยุคนั้นยังไม่มีรถยนต์ เกวียนถูกใช้เป็นพาหนะในการไปตรวจราชการท้องที่ของข้าราชการ โดยได้ใช้ส่วนกลางของเกวียนเป็นที่นอน ใช้ส่วนหน้าเป็นโต๊ะเขียนหนังสือและใช้ใต้ถุนเกวียนเป็นที่หุงหาอาหารเกวียนแบ่งเป็น ๒ ชนิดคือ เกวียนเทียมวัวและเทียมควาย เกวียนเทียมวัวจะเตี้ยกว่าทางภาคใต้จะนิยม ใช้ควายเทียมเกวียน ส่วนภาคเหนือ และภาคอีสานจะนิยมใช้วัวเทียม เกวียนในสมัยรัชกาลที่ ๕ จึงได้ตรากฎข้อบังคับเพื่อใช้ควบคุมการใช้เกวียนขึ้น จึงนับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกว่าด้วยการใช้เกวียน แต่มีผลบังคับเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ต่อมารัชกาลที่ ๖ ได้ทรงดำริว่าขนาดของล้อ เกวียนกว้างเท่ากันทั่วราชอาณาจักรพ.ศ.๒๔๖๐ กำหนดให้ล้อเลื่อนทุกชนิดในเขตพระนครต้องจดทะเบียนรับ ใบอนุญาตขับขี่ทุก ๆ ปี ครั้น หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ได้มีประกาศ พระราชบัญญัติล้อเลื่อน พ.ศ. ๒๔๗๘ กำหนดให้เก็บค่าจดทะเบียนเกวียน เล่มละ ๑ บาท นับตั้งแต่เริ่มใช้จน ชั่วอายุเกวียน และผ่อนผันให้ผู้ ขับขี่เกวียนไม่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่และนับตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับเกวียนอีกเลย

ขบวนเกวียน, จังหวัดอุซันต์ ปี ค.ศ.๑๙๓๖

การทำเกวียนต้องใช้ทั้งทักษะฝีมือและประสบการณ์ในทุกๆ ขั้นตอน ดังนั้นจึงพบว่าแต่ละท้องถิ่นมีช่างทำเกวียน เฉพาะในบางชุมชนเท่านั้น เพราะเป็นความสามารถพิเศษที่ต้องอาศัยฝีมือและแรงงานที่ทำร่วมกันเป็นกลุ่ม และจะถ่ายทอดกัน ในแต่ละกลุ่มหรือชุมชนนั้นๆจากการสำรวจศึกษาในภาคอีสาน พบว่าหมู่บ้านที่มีช่างทำเกวียนหลายคน ได้แก่

๑. บ้านนาสะไมย์ จังหวัดยโสธร มีช่างเปียง เจริญคุณ (เสียชีวิต) ช่างหุย หาสำรี (ย้ายจากบ้านนาสะไมย์ไปอยู่ที่บ้านคูลาด อำเภอยายมุล จังหวัดยโสธร และเสียชีวิต เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓) ช่างบุญยัง หาสำรีช่างน้อย หาสำรี (เสียชีวิต) ช่างหุย เจริญบุตร และช่างทอก ทองเกลียว

๒. บ้านป่าสังข์ จังหวัดร้อยเอ็ด มีช่างจารพันทอง พิมพัญญู พระครูโสภณบุญเขต(โสม โสภานโณ) และพระนิคม อาสาโก

๓. บ้านใจดี จังหวัดศรีสะเกษ มีช่างเกิด เตารัตน์ (เสียชีวิต) ช่างหวล ไกลถิ่นช่างสมเกียรติ เตารัตน์ (ลูกชายของช่างเกิด) ช่างหยาด เทพแสง (ลูกเขยของช่างเกิด) และช่างตัด สอนพุดปัจจุบันแม้จะไม่ค่อยพบมีการใช้เกวียนในวิถีชีวิตประจำวันแล้ว แต่บ้านใจดี ตำบลใจดีอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ก็ยังคงมีการผลิตเกวียนขนาดเล็กโดยเลียนแบบเกวียนที่ใช้งานจริงในอดีต เพื่อทำเป็นของประดับตกแต่งหรือสามารถใช้เป็นของที่ระลึกได้กลุ่มผลิตเกวียนน้อยบ้านใจดีกลุ่มผลิตเกวียนน้อยบ้านใจดี ตั้งอยู่เลขที่ ๓๒๕ หมู่ที่ ๑๐ บ้านใจดี ตำบลใจดี อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ มีนายสมเกียรติ เตารัตน์ เป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิก ๓๐ คน สมาชิกสามารถผลิตเกวียนน้อยจำหน่ายให้เกิดรายได้เสริมและสร้างชื่อเสียงให้กับชาวบ้านใจดี และอำเภออุทุมพรพิสัยเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของอำเภออุทุมพรพิสัยด้วย เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถด้านการผลิตเกวียนน้อย ซึ่งเป็นเกวียนเลียนแบบการใช้งานจริงเพื่อทำเป็นของประดับตกแต่งหรือสามารถใช้เป็นของที่ระลึกได้โดยกลุ่มผลิตเกวียนน้อยบ้านใจดีสามารถ ผลิตเกวียนน้อยจำหน่ายให้เกิดรายได้เสริมและสร้างชื่อเสียงให้กับชาวบ้านใจดีและอ.อุทุมพรพิสัยเป็นอย่างดี

วัสดุ/อุปกรณ์ที่ใช้ ประกอบด้วย

- ไม้ไผ่
- รากไม้ประตู่ไม้โมก
- ไม้ต้นกระท้อน
- ไม้อัด
- เชือกไนลอนลวด
- สีประตู่ทาเนื้อไม้
- น้ำมันเคลือบเงามีติดอก
- เหล็กเจาะ
- เลื่อย เลื่อยฉลุ เหล็กตะใบ กระจาดทราย ค้อน
- เครื่องกลึงกระจาดทอง

ซึ่งไม้ที่นำมาใช้หาได้จากท้องถิ่น โดยมีกระบวนการผลิตจะแบ่งทำเป็นส่วนๆ ก่อน คือ โครงเกวียนน้อย ล้อ โครงประทุนและหลังคาประทุน แล้วจึงนำมาประกอบเข้าเป็นตัวเกวียนที่หลังสถานที่จำหน่าย จำหน่ายที่ทำการกลุ่ม, ร้านประเสริฐสมัยศรีสะเกษ, ร้านจักรินศรีสะเกษร้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ห้างเอสโก้ โลตัส สาขาอุษัณธ์ และจำหน่ายตามเทศกาลต่างๆ

เกวียนน้อย คุณสมเกียรติ เตารัตน์ ๓๒๕ หมู่ที่ ๑ ตำบลใจดี อำเภอกุชชัณธ์ จัังหวัด ศรีสะเกษ โทร. ๐๘๗-๒๕๒๖๑๑ กลุ่มทีมงานช่างทำ/ประกอบเกวียนใหญ่ ระดับมืออาชีพ จากบ้านใจดี หมู่ที่ ๑๐ตำบลใจดี อำเภอกุชชัณธ์ จัังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มช่างทำเกวียนรุ่นหลังจากช่างเกิด เตารัตน์(เสียชีวิตแล้ว มีความชำนาญใน การทำและประกอบเกวียนใหญ่แบบโบราณ กลุ่มทีมงานช่างทำ/ประกอบเกวียนใหญ่ ระดับมืออาชีพ จาก บ้านใจดี หมู่ที่ ๑๐ ตำบลใจดี อำเภอกุชชัณธ์ จัังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มช่างทำเกวียนรุ่นหลังจากช่างเกิด เตารัตน์(เสียชีวิตแล้ว มีความชำนาญใน

การทำและประกอบเกวียนใหญ่แบบโบราณ

- ปัจจุบันมีช่างซึ่งมีสมาชิกทั้งสิ้น ๑๓ คน ได้แก่

๑. นายโฮม จัันทรสุต	๘. นายเกลี้ยง บุตรตะเคียน
๒. นายทะนง จาตุม	๙. นายรัตน์ คงยะมาศ
๓. นายธวัช ใจพร	๑๐. นายเลียง จาตุม
๔. นายสุพรรณ บุญเกิด	๑๑. นายเสริม ชาญพิณิจ
๕. นายบุญพริ้ง แผงมา	๑๒. นายเทศ สมทอง
๖. นายธวัชชัย บานชื่น	๑๓. นายวงษ์สิทธิ์ แสนแสง
๗. นายสุทิศ สอนศรี	
- ท่านใดสนใจประสานงานข้อมูลและติดต่อทีมงานช่าง ได้ที่
 ๑. นายอนุรักษ เพชรอินทร์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลใจดี โทร.๐๘๑-๙๕๕๐๖๗๔
 ๒. นายวิทิศ กลางมณี กำนันตำบลใจดี โทร.๐๘๗-๒๕๖๓๐๖๙
 ๓. นายชูพงษ์ ชวดพงษ์ ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาถ็อก(คนบ้านใจดี) โทร.๐๘๔-๘๒๗๑๔๗๐